

«Анна Каренина» (1967; режиссер А. Зархи) идет 143 минуты, «Преступление и наказание» (1969; режиссер Л. Кулиджанов) – 221 минуту, экранизация С. Бондарчука «Войны и мира» состоит из 4 серий и т. д. В то же время отрывки или кадры из кинофильмов можно использовать в сочетании с чтением отрывков из литературных произведений. Так, на одном из занятий мы используем мультимедийную презентацию «Петербург Ф. М. Достоевского», в которой использованы отрывки романа «Преступление и наказание» и кадры из различных его экранизаций: Л. Кулиджанова (1969 г.) и Д. Светозарова (2007 г.) Студенты оценивают достоверность воспроизведенных в фильмах интерьеров, их соответствие описаниям Ф. М. Достоевского. Словарный запас студентов пополняется словами *кисейный* (в разных значениях), *герань*, *парадная* и др.

На основе отрывков из пьес на занятиях по РКИ можно использовать прием драматизации: выразительное чтение диалогов по ролям. Программа весеннего семестра 2 курса по истории русской литературы предусматривает знакомство с пьесами Л.Н. Толстого («Власть тьмы», «Плоды просвещения», «Живой труп») и А. П. Чехова («Чайка», «Вишневый сад»).

Использование на занятиях по РКИ текстов программных произведений русской литературы расширяет их кругозор, повышает мотивацию студентов к изучению как русского языка, так и русской литературы. Можно согласиться с М.В. Бабкиной, что «усиление междисциплинарного характера обучения становится приоритетным направлением гуманизации учебно-воспитательного процесса».

Список использованной литературы

1. Бабкина, М. В. Использование межпредметных связей в процессе развития речи на уроках русского языка : Автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 13.00.02 / М. В. Бабкина. – М., 1997. – 229 с.
2. Щукин, А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного : Учеб. пособие для вузов / А. Н. Щукин. — М. : Высш. шк., 2003. – 334 с.
3. Хабарова, К. В. Преподавание русской литературы в системе РКИ как фактор интеграции иностранных учащихся в российское социокультурное пространство / К. В. Хабарова, Н. А. Тимофеева, Н. А. Малышева // Символ науки. – 2017. – № 2. – С. 181–184.

Ю. М. ЧАГАЙДА (г. Брэст, БрДГУ)

ДА ПЫТАННЯ АБ ВЫКЛАДАННІ КУЛЬТУРЫ МАЎЛЕННЯ Ё ТЭХНІЧНЫМ УНІВЕРСІТЭЦЕ

Курс “Беларуская мова. Культура маўлення” займае ўсё больш трывалае месца сярод агульнаадукацыйных дысцыплін у тэхнічных ВНУ краіны. “Беларуская мова. Культура маўлення” – комплексная дысцыпліна, якая ўключае ў сябе такія аспекты, як нормы сучаснай беларускай літаратурнай мовы, функцыянальныя стылі, рыторыка. Важнейшая задача, якая ўстае перад выкладчыкам тэхнічнай ВНУ, – вызначыць, якія пытанні кожнага з аспектаў уключыць у практычныя заняткі, як размеркаваць матэрыял, прыстасоўваючы яго да адведзенай вучэбным планам колькасці гадзін, а таксама знайсці аптымальны спосаб злучэння аспектаў у адзіную цэласную сістэму.

У цяперашні час актуальным з'яўляецца і пытанне аптымізацыі навучання, пошук новых метадычных рашэнняў у выкладанні беларускай мовы і культуры маўлення для студэнтаў негуманітарнага профілю. Выкладчык-практык павінен вырашыць, як за мінімум гадзін, адведзеных дадзенай дысцыпліне ў агульнай сетцы гадзін, дабіцца максімуму эфектыўнасці ўспрымання матэрыялу навучэнцамі, як зрабіць заняткі больш цікавымі і карыснымі, улічваючы той факт, што дысцыпліна “Беларуская мова. Культура маўлення” не з'яўляецца прыярытэтнай для студэнтаў тэхнічных ВНУ, накіраваных на атрыманне ведаў у галіне дакладных навук. У сувязі з гэтым выкладчыкам дадзенага прадмета даводзіцца сутыкацца са шматлікімі праблемамі і шукаць шляхі іх вырашэння. Перад выкладчыкам паўстае задача выхавання асобы, якая адказна і зацікаўлена ставіцца да павышэння ўзроўню сваёй агульнай культуры і, у прыватнасці, моўнай і маўленчай культуры. Важнейшым фактарам, на наш погляд, у дасягненні пастаўленай мэты з'яўляецца фактар матываванасці навучання, бо “свядомасць вучэбнай дзейнасці можа быць дасягнута толькі дзякуючы апоры на значны для яго матывы” [2, с. 193].

Адным з вядучых аспектаў курса “Беларуская мова. Культура маўлення” становіцца навучанне навуковаму маўленню, галоўнай мэтай якога з'яўляецца развіццё навыкаў і ўменняў эфектыўных маўленчых паводзін у навуковай і прафесійнай сферах зносін. Праблема станаўлення і ўдасканалення рытарычнай асобы не можа быць вырашана таксама і без развіцця пісьмовай мовы як аднаго са шляхоў павышэння агульнага ўзроўню культуры маўленчых паводзін [3, с. 304]. У адпаведнасці з рэальнымі патрэбамі навучальнага працэсу студэнты павінны ўмець скласці канспект лекцыі, напісаць тэзісы, рэферат, анатацыю, рэцэнзію, сачыненне і іншае.

Вопыт вырашэння гэтых задач маецца на кафедры беларускай і рускай моў Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта. Цыкл заняткаў пачынаецца з вызначэння месца беларускай мовы ў сістэме агульначалавечых каштоўнасцей; далей ідуць практычныя заняткі па моўных нормах, камунікатыўных якасцях маўлення. Паралельна на практычных занятках праводзіцца работа над асаблівасцямі навуковага стылю маўлення (лінгвістычныя асаблівасці, жанры, правілы афармлення навуковай работы, напрыклад, рэферата і г.д.) і над культурай вуснага маўлення, аратарскімі манерамі. Студэнты таксама знаёмяцца з класіфікацыяй маўлення па сферы прымянення і па мэце выказвання, параўноўваюць гэтыя класіфікацыі з класіфікацыяй функцыянальных стыляў літаратурнай мовы і, нарэшце, атрымліваюць уяўленне аб навуковым дакладзе як жанры публічнага маўлення інфармацыйнага віду [4, с. 115].

Работа над пісьмовым навуковым маўленнем набывае вялікую значнасць на занятках па беларускай мове і ў сувязі са стварэннем семантычна цэласных тэкстаў. Гэты аспект вывучэння беларускай мовы ўскладняецца недастатковай колькасцю гадзін і адсутнасцю ў студэнтаў 1 курса базавых ведаў па рабоце з навуковым тэкстам. Аналіз пісьмовых работ навучэнцаў паказвае, што большасць студэнтаў не ўмеюць вылучаць у тэксце мікратэмы для раскрыцця асноўнай тэмы, аб'ядноўваць сказы ў мікратэкст і правільна карыстацца сродкамі міжфразавай сувязі; захоўваць логіку і кампазіцыю тэксту, вылучаць у тэксце абзацы і іншае.

Вывучэнне заканамернасцяў пабудовы тэксту на занятках практычнага курса “Беларуская мова. Культура маўлення” дапамагае студэнтам свядома засвоіць правілы фарміравання звязнага пісьмовага маўлення. Па гэтай прычыне навучэнцам неабходна паказаць важнасць авалодання тэорыяй тэксту, дабіцца свядомага выкарыстання імі ведаў тэкстаўтварэння.

Практычныя заданні павінны прадугледжваць разнапланавую работу студэнтаў з тэкстамі, у тым ліку прафесійна скіраванымі, са слоўнікамі рознага тыпу, з дадатковай літаратурай, з заданнямі па развіцці творчых здольнасцяў. На занятках таксама павінны закранацца і праблемы беларуска-рускай інтэрферэнцыі, што з’яўляецца актуальным у наш час і выклікае вялікія цяжкасці пры засваенні студэнтамі беларускай лексікі і асабліва пры непасрэдным яе выкарыстанні падчас маўлення.

Змест навучання на білінгвальнай аснове “адлюстроўвае яго шматфункцыянальную накіраванасць і носіць асобна арыентаваны, характар” [5, с. 18]. Вядучай ў працэсе навучання на білінгвальнай аснове з’яўляецца “інфармацыйная дзейнасць, якая рэалізуецца ў розных формах прадуктыўнай прадметна-камунікатыўнай дзейнасці – працы з друкаванымі матэрыяламі, у тым ліку з выкарыстаннем аўдыёвізуальных тэхнічных сродкаў, дыскусіі, рашэнні прадметна-камунікатыўных задач, а таксама рэфлексіўным аналізе вусных і пісьмовых паведамленняў навучэнцаў як адукацыйных прадуктаў” [1, с. 14]. Якасць адукацыі ў вышэйшай школе залежыць, па-першае, ад высокага прафесійнага ўзроўню прафесарска-выкладчыцкага складу ВНУ; па-другое, ад рацыянальнага спалучэння ў адукацыйным працэсе устояных класічных метадык выкладання з актыўнымі метадамі навучання студэнтаў; па-трэцяе, ад матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння ВНУ.

Такім чынам, выкладанне беларускай мовы ва ўніверсітэце тэхнічнага профілю мае значэнне для сапраўды ўсебаковай падрыхтоўкі, фарміравання будучага запатрабаванага і паспяховага спецыяліста. У гэтых словах закладзена ўяўленне пра чалавека, які ўмее праз уласную гаворку стварыць пра сябе спрыяльнае ўражанне, які здольны крытычна ўспрымаць інфармацыю і працаваць з ёю, які праяўляе павагу да іншых (у тым ліку і да сваёй краіны ці краіны знаходжання).

Список использованной литературы

1. Гальскова, Н. Д., Корякцева, Н. Ф. Обучение на билингвальной основе как компонент углубленного языкового образования / Н. Д. Гальскова, Н.Ф. Корякцева // Иностран. яз. в шк. – 2003. – № 2. – С. 12–16.
2. Глухий, Я. А., Качалов, Н. А. Обучение на билингвальной основе в условиях модернизации современного образования / Я. А. Глухий, Н. А. Качалов // Вестн. Томск. гос. пед. ун-та. – 2013. – №7. – С. 192 – 195.
3. Мечковская, Н. Б. Языковая ситуация в Беларуси: этические коллизии двуязычия / Н. Б. Мечковская // Russian linguistics. – Vol. 18. – 1994. – №3. – С. 299–322.
4. Приходько О. В., Осипова С. И. Принципы организации образовательного процесса по развитию речевой культуры студентов технического вуза / О. В. Приходько, С. И. Осипова // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1. – С. 114–118.
5. Тер-Минасова, С. Г. Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики межъязыковой и межкультурной коммуникации / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2008. – 334 с.